Της **Πόλυς Κρημνιώτη**

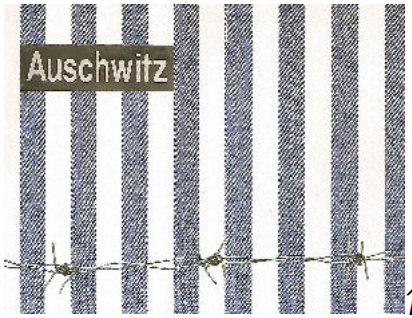

Ένα λεύκωμα για το ναζιστικό εργοστάσιο του θανάτου μέσα από τις μαρτυρίες Ελλήνων Εβραίων και από ντοκουμέντα από τα αρχεία του Άουσβιτς και άλλων ελληνικών και διεθνών πηγών με περισσότερες από 800 φωτογραφίες. Το βιβλίο, που εκδόθηκε από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, υπό την αιγίδα του υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, θα παρουσιαστεί την Πέμπτη 18 Ιανουαρίου 2018 στο Μέγαρο Μουσικής της Θεσσαλονίκης.

"Ο διοικητής των Ες-Ες ούρλιαζε: 'Εδώ που φτάσατε δεν είναι σανατόριο. Είναι στρατόπεδο εργασίας. Υπάρχει μία είσοδος και μία έξοδος'. Μας έδειξε την πύλη που μπήκαμε. Μας έδειξε και μια ψηλή μαύρη καμινάδα που έβγαζε έναν πηχτό κίτρινο καπνό. Φλόγες έβγαιναν από την καμινάδα. Μύριζε παντού καμένο κρέας. Σου κοβόταν η ανάσα...". Ο Χάινς Σαλβατόρ Κούνιο, βρέθηκε στην πρώτη ομάδα Θεσσαλονικέων Εβραίων που στις 15 Μαρτίου 1943 οδηγείται στο Άουσβιτς.

Ο αριθμός 109565 δε θα σβηστεί ποτέ από το χέρι του. Ούτε η εμπειρία του στρατοπέδου από τη μνήμη του. Η αφήγησή του είναι μία μόνο από τις 15 μαρτυρίες Ελλήνων Εβραίων και τις τρεις Ελλήνων αριστερών, επιζώντων του στρατοπέδου, που μαζί με περισσότερες από 800 φωτογραφίες και τα ντοκουμέντα από τα αρχεία του Άουσβιτς και άλλες αρχειακές πηγές, ελληνικές και διεθνείς, απότοκα της δεκαετούς έρευνας του ιστορικού ερευνητή Γιώργου Πηλιχού, φέρνει για πρώτη φορά στη δημοσιότητα ο τόμος "Άουσβιτς - Έλληνες, αριθμός μελλοθανάτων", που εκδόθηκε, υπό την αιγίδα του υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία.

Προπομπός της τρίτομης χρηστικής έκδοσης, που αναμένεται να κυκλοφορήσει στα βιβλιοπωλεία στις αρχές Μαρτίου, ο συλλεκτικός εκτός εμπορίου τόμος παρουσιάζεται την Πέμπτη 18 του μηνός (6.30 μ.μ.) στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, στην πόλη δηλαδή που η εβραϊκή κοινότητά της πλήρωσε τον βαρύτερο φόρο αίματος στο Ολοκαύτωμα.

Το βιβλίο θα παρουσιάσουν ο μητροπολίτης Δωδώνης Χρυσόστομος, ο ιστορικός δρ. Gideon Greif, καθηγητής Εβραϊκής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Τέξας, ο δρ. Ευστάθιος Λιανός Λιάντης, επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Διεθνή Συμμαχία για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος, ειδικός γραμματέας Πολιτιστικής και Θρησκευτικής Διπλωματίας, ενώ θα χαιρετίσει ο υπουργός Ψηφιακής Πολιτικής Νίκος Παππάς.

Phoca PDF

Από το εξώφυλλό του, το βιβλίο προϊδεάζει για το εύρος και το βάρος της ιστορίας που περικλείει. Είναι φιλοτεχνημένο από ύφασμα σαν εκείνο της στολής των κρατουμένων του στρατοπέδου με τις μπλε και γκρι ρίγες, με το πιεσμένο στην πρέσσα συρματόπλεγμα να παραπέμπει στα ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα του στρατοπέδου και τη μεταλλική πινακίδα, αντίγραφο της γερμανικής επιγραφής, να φέρει το επαχθές όνομα Άουσβιτς. Γροθιά στο στομάχι και στη μνήμη μαζί, ειδικά σήμερα που η Ευρώπη βλέπει σε κάθε γωνιά της να αναβιώνουν ναζιστικά μορφώματα ξεχνώντας ότι η κοινοτοπία του κακού φωλιάζει στη διπλανή πόρτα.

"Το βιβλίο καταγράφει την ιστορία του Άουσβιτς από την ίδρυσή του, τον Μάιο του 1940, μέχρι την απελευθέρωση στις 27 Ιανουαρίου 1945, κυρίως μέσα από μαρτυρίες των Ελλήνων Εβραίων που εγκλείστηκαν στο στρατόπεδο και ακολουθεί μια κινηματογραφική ροή όπου τα κείμενα συνοδεύουν τις φωτογραφίες και το αντίστροφο έτσι ώστε ο αναγνώστης να κατανοεί διαδοχικά την καθημερινότητα σ' αυτό το εργοστάσιο θανάτου" μας λέει ο Γιώργος Πηλιχός, που, μέσα από τα στοιχεία που αποκόμισε κατά τη δεκαετή έρευνα και τα 15 ταξίδια του στο στρατόπεδο και τα αρχεία του, επαναφέρει στη μνήμη τις ανατριχιαστικές συνθήκες εγκλεισμού και εξόντωσης.

Οι πρώτοι Έλληνες Εβραίοι, όλοι από τη Θεσσαλονίκη, έφτασαν στο στρατόπεδο στις 20 Μαρτίου 1943. Σύμφωνα με τα αρχεία του Άουσβιτς έφτασαν 55.577 Έλληνες από διάφορες περιοχές της χώρας. Από αυτούς οι 42.561 θανατώθηκαν στους θαλάμους αερίων αμέσως μόλις έφτασαν στο στρατόπεδο. Από τους 13.016 που κρίθηκαν ικανοί για δουλειά επέζησαν γύρω στους 1.800, όπως δείχνουν οι αριθμοί εισαγωγής και οι αριθμοί βραχίωνα που έδωσε το στρατόπεδο.

Τα αρχεία των Ελληνικών Σιδηροδρόμων ωστόσο κατέγραψαν ότι αποχώρησαν από την Ελλάδα για το Άουσβιτς 49.205 Εβραίοι. "Πιθανότατα η διαφορά να είναι τα παιδιά κάτω των 5 χρόνων τα οποία δεν κατεγράφησαν στις αναχωρήσεις από την Ελλάδα, αλλά κατεγράφησαν στις αφίξεις του Άουσβιτς" λέει ο Γ. Πηλιχός και σημειώνει ότι, σύμφωνα με τα αρχεία του στρατοπέδου, 13.000 ελληνόπουλα θανατώθηκαν αμέσως μόλις έφτασαν. Κατεγράφησαν μόνο 113 παιδιά και έφηβοι εκ των οποίων επέζησαν μόνο 5 έφηβοι.

"Γυρίζω και βλέπω το αγόρι που με φώναξε και βλέπω το ένα του μάτι ολόλευκο χωρίς κόρη και αναγνωρίζω την αδερφούλα μου, η οποία είχε φάει πολύ ξύλο από μια κάπο και σ’ ένα από τα χτυπήματα στο κεφάλι, γύρισε το ματάκι της. Τρελάθηκα. Δεν ξέρω αν ήταν χαρά ή δυστυχία αυτό που ένιωθα. Πάντως, ήμασταν μαζί, ήμασταν ζωντανές. Τη ρώτησα για τη μαμά και τον μπαμπά, για τη γιαγιά μας. Δεν ήξερε τίποτα...

Προσπάθησα να της δώσω να φάει κάτι, προσπάθησα να τη συνεφέρω, αλλά τίποτα. Έσβησε σαν πουλάκι στην αγκαλιά μου. Έκλαιγα βουβά, για την αδερφή μου, για μένα, για τη ζωή μας, για τους γονείς μας και την ίδια στιγμή σκεφτόμουν το πόσο πολύ πεινάω... Δεν μπορώ να διώξω τις τύψεις που έχω μέσα μου τόσα χρόνια τώρα... Πώς είναι δυνατόν η αδερφούλα μου να πεθαίνει και την ίδια στιγμή που σπάραζα σκεφτόμουνα το πόσο πολύ πεινούσα..." αφηγήθηκε η Ραχήλ Μπουρλά.

Phoca PDF

Από την εποχή που ιδρύθηκε το στρατόπεδο μέχρι την άφιξη των Ελλήνων, η ιστορία στο βιβλίο καλύπτεται από μαρτυρίες, κυρίως Πολωνών κρατουμένων, τις καταθέσεις του διοικητή του Άουσβιτς Ρούντολφ Ες και αξιωματούχων των Ες-Ες. "Η σημαντική όμως κατάθεση του βιβλίου", κατά τον Γ. Πηλιχό, "είναι τα αρχειακά έγγραφα που παρουσιάζονται, άλλα για πρώτη φορά και ορισμένα για πρώτη φορά σε ολοκληρωμένη μορφή, φωτογραφημένα από τα πρωτότυπα έγγραφα".

Για πρώτη φορά παρουσιάζονται από τα Αρχεία του Άουσβιτς ονομαστικές λίστες εκτελέσεων 438 Ελληνίδων Εβραίων στις 21 Αυγούστου 1943 και 62 Ελλήνων κρατουμένων στις 3 Φεβρουαρίου 1944, μεταγωγές τους σε άλλα στρατόπεδα, μεταφορές ασθενών στα ιατρικά κέντρα του στρατοπέδου, γεγονός που τις περισσότερες φορές σήμαινε θάνατο στους θαλάμους αερίων ή ένεση φαινόλης στην καρδιά, αποφάσεις και εκτελέσεις ποινών, προσωπικές καρτέλες εισαγωγής κρατουμένων που κρίθηκαν ικανοί για εργασία, οι οποίες φέρουν στοιχεία υπογεγραμμένες από τους ίδιους, καρτέλες με τα στοιχεία των Ελληνίδων που χρησιμοποιήθηκαν από τον Μένγκελε για ανθρωπομετρικές μετρήσεις.

Για πρώτη φορά δημοσιεύονται επίσης υπεύθυνες δηλώσεις απορρήτου εργασίας από κρατούμενους που απασχολούνταν στην πολεμική βιομηχανία καθώς και δύο από τα 3.512 πιστοποιητικά θανάτου ορθοδόξων χριστιανών Ελλήνων από τον Πόντο, που φυλακίστηκαν ως Σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου, με πλαστογραφημένες αιτίες θανάτου. "Άλλωστε όλα τα πιστοποιητικά θανάτου που εκδίδονταν από τα ιατρικά κέντρα του Άουσβιτς ήταν πλαστά για να μη φαίνεται πουθενά τι γινόταν στο στρατόπεδο. Είχε στηθεί μια ολόκληρη βιομηχανία πλαστογράφων κρατουμένων μέσα σ' αυτή την ολοκληρωτική βιομηχανία θανάτου του Άουσβιτς".

Από τα αρχεία της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών παρουσιάζονται πρώτη φορά τα ονόματα των Εβραίων της Αθήνας με τα αντίστοιχα χριστιανικά ονόματα που πήραν μετά τις "βαπτίσεις" τους για να χρησιμοποιηθούν στις πλαστές ταυτότητες κατ' εντολήν του αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού. Για πρώτη φορά δημοσιεύεται φαξιμίλ το "Πρωτόκολο Βάνζεε" με την παράλληλη επίσημη μετάφραση στα ελληνικά από το αρχείο της βίλας - μουσείου Βάνζεε. Επίσης καταγράφεται η συμμετοχή των Ελλήνων Εβραίων στην εξέγερση του Ζόντερκομαντο στις 7 Οκτωβρίου 1944.

Ζόντερκομαντο ήταν Εβραίοι, κυρίως, κρατούμενοι που συγκροτούσαν την Ειδική Ομάδα Εργασίας στα κρεματόρια, η οποία "προετοίμαζε" τους θαλάμους αερίων, τη συγκομιδή και την αποτέφρωση των πτωμάτων. Ίσως οι πιο τραγικές φιγούρες του Άουσβιτς, αφού ήταν οι μόνοι που γνώριζαν το μυστικό των κρεματορίων.

Όπως μας λέει ο Γ. Πηλιχός, "ο αριθμός των Ελλήνων Εβραίων Ζόντερκομαντο κυμαίνεται, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των επιζώντων, από 80 όπως λέει ο Σλόμο Βενέτσια έως 135 όπως αφηγείται η Ρενέ Καράσο έχοντας την πληροφορία από τα αδέλφια της που ήταν Ζόντερκομαντο, μέχρι 150 όπως κατ' επανάληψη έχει γράψει και πει ο Λεόν Κοέν, που τρόπον τινά συγκρότησε την ομάδα των Ελλήνων στο Ζόντερ.

Phoca PDF

Σε καμία περίπτωση δεν είναι 300 ή περισσότεροι όπως έχει αναφερθεί μέχρι τώρα. Στον κατάλογο εργασίας των Ζόντερκομαντο την ημέρα της εξέγερσης, όπως τον δίνουν τα αρχεία του Άουσβιτς, στο Κρεματόριο 4 έχει καταγραφεί ότι υπηρετούσαν 169 κρατούμενοι, Έλληνες, Ούγγροι, Πολωνοί και Τσέχοι, από τους οποίους η μόνη αριθμητική μαρτυρία που έχουμε από τον Μαρσέλ Νατζαρή είναι ότι περίπου 25 Έλληνες κλείστηκαν στο κρεματόριο και το πυρπόλησαν. Όπως μου είπε ο Σλόμο Βενέτσια, το κρεματόριο δεν ανατινάχτηκε αλλά πυρπολήθηκε και ότι υπήρχαν μόνο τρεις αυτοσχέδιες χειροβομβίδες φτιαγμένες από κονσερβοκούτια και μπαρούτι που τους είχαν προμηθεύσει οι κρατούμενες που δούλευαν στην Union. Η άλλη ομάδα Ελλήνων που συμμετείχαν στην εξέγερση στο Κρεματόριο 2 εκτελέστηκαν όλοι. Στο Κρεματόριο 3 σώθηκαν όλοι γιατί δεν έγινε εξέγερση και οι επιζώντες αναφέρουν ότι από όλους τους Έλληνες Ζόντερκομαντο επέζησαν 24. Αρκετοί Έλληνες Ζόντερ είχαν εκτελεστεί πριν από την εξέγερση".

"Όταν μπαίνεις στο Άουσβιτς, είναι αγριευτικό, και ειδικά στο Μπίρκεναου, καθώς γνωρίζεις ότι όπου και να πατήσεις υπάρχουν ανθρώπινες στάχτες" θυμάται ο Γ. Πηλιχός και μας θυμίζει ότι μπίρκεναου στα γερμανικά σημαίνει δάσος με σημύδες.

"Ένα βράδυ που φωτογράφιζα το Μπίρκεναου, περπατώντας ανάμεσα στις σημύδες του στρατοπέδου, σκεφτόμουν ότι αυτό το θρόισμα των φύλλων τους είναι σαν συνομιλίες των ψυχών που χάθηκαν εκεί μέσα. Γιατί αυτά τα δέντρα μεγάλωσαν και θέριεψαν με ανθρώπινο λίπασμα. Μην ξεχνάτε ότι εκεί λειτουργούσαν οι 46 φούρνοι και οι 9 λάκκοι αποτέφρωσης. Όταν συνειδητοποιείς ότι η ομορφιά αυτού του δάσους συνορεύει με τον χώρο, που ο άνθρωπος εκδήλωσε τα πιο ποταπά και νοσηρά του ένστικτα, αναρωτιέσαι πόσο κακό μπορεί να επινοήσει ο ανθρώπινος νους" λέει.

"Όταν άρχισα να μελετάω τα αρχεία, μου έκανε φοβερή εντύπωση η λεπτομερής καταγραφή των πάντων. Οι ναζί κατέγραφαν με κάθε λεπτομέρεια ονόματα και αριθμούς και όλα εκείνα τα στοιχεία που αποτύπωναν τα εγκλήματά τους. Από την άλλη με εξέπληξε ο τρόπος λειτουργίας σήμερα των αρχείων του Άουσβιτς, η συνεργασία με τον επικεφαλής τους δρ. Πλόζα. Εκεί διαπίστωσα τι σημαίνει ανοιχτά αρχεία στον πολίτη".

Εξαιρετικής σημασίας είναι επίσης τα κείμενα ειδικά γραμμένα για την έκδοση και οι σχετικές εργασίες που δημοσιεύονται στον τόμο: "Η ιατρική την εποχή της ναζιστικής κυριαρχίας" του Τζον Καλέφ - Εζρά, "Οι προσπάθειες των Εβραίων της Αθήνας για τη διάσωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης" του Λεόν Σατιέλ, "Οι δίκαιοι του αντιφασισμού. Το ΕΑΜ και οι προσπάθειες διάσωσης των Ελλήνων Εβραίων 1941-1944" του Ιάσονα Χανδρινού, "Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Θεσσαλονίκης και το Ολοκαύτωμα" του Βασίλη Ριτσαέλου, "Ο Εβραϊσμός της Ελλάδας την επαύριον της ΣΟΑ ή Πώς δεν θα την ξαναπάθουμε" του Φίλιππου Κάραμποτ, και "Η Εξέγερση των Ζόντερκομαντο" του A.M. Kiliam.

Αν δεν με πιστεύεις, μην το γράψεις

Κατά τη διάρκεια της έρευνάς του ο Γιώργος Πηλιχός μίλησε με τη Ματίκα Αζαριά, την Τζένη Γιομτώβ στη μοναδική συνέντευξη που έχει δώσει στη ζωή της, τον

Phoca PDF

Σλόμο Βενέτσια, τον Σαμ Νεχαμά, τον Βενιαμίν Καπόν, την Μπέρυ Ναχμία, τον Χάιντς Κούνιο, τον Ισαάκ Μιζάν, τη Ζάννα Σαατζόγλου, τη Νίντα Άντζελ, τον Σάμη Μοντιάνο, την Ευτυχία Εζρά, τη Στέσλα Κοέν, τη Νίνα Νεγρίν, τον Ντάριο Γκαμπάι και τους αριστερούς κρατουμένους Γιάννη Σταθόπουλο, Απόστολο Σταυρόπουλο και Βάσω Σταματίου.

"Η επαφή ήταν δύσκολη γιατί, καθώς αφηγούνταν, ξαναζούσαν στο στρατόπεδο. Στην αρχή μιλούσαν δύσκολα, όσο περνούσε όμως η ώρα σιγά - σιγά μιλούσαν πιο ελεύθερα. Ήταν φορτισμένη πολύ η ατμόσφαιρα, υπήρξαν και δραματικές στιγμές γιατί ζούσαν στην κυριολεξία αυτά που διηγούνταν, χωρίς όμως πολλές φορές να χάνουν και την αίσθηση του χιούμορ. Στη διάρκεια των συνομιλιών δημιουργήσαμε έναν κώδικα τιμής μεταξύ μας. Ειπώθηκαν και πράγματα που δεν θα γραφούν ποτέ. Είμαι σίγουρος ότι υπάρχουν βιώματα τα οποία παίρνουν μαζί τους.

Όταν ο Βενιαμίν Καπόν μου αφηγούνταν τη ζωή του στο στρατόπεδο και θυμήθηκε το πώς έζησαν στο Μπέλσεμ τρώγοντας ανθρώπινο κρέας, μέσα σε έναν παροξυσμό συγκίνησης, θυμού και απόγνωσης, απευθυνόμενος σε μένα και τη γυναίκα του που ήταν παρούσα, άρχισε να μας φωνάζει: "Αν δεν έχεις ζήσει εκεί, δεν μπορείς να μιλάς γι' αυτό. Όταν μας πήγανε στο Μπέλσεν, φάγαμε ανθρώπινο κρέας. Κοιμόμαστε με τα πτώματα, ξυπνούσαμε με τα πτώματα, πατάγαμε πάνω σε πτώματα και κόβαμε κρέας από τα μαλακά. Πώς νομίζεις ότι πάθαμε τύφο; Αν δεν με πιστεύεις, μην το γράψεις. Αν δεν έχεις ζήσει εκεί, δεν έχεις δικαίωμα να μιλάς γι' αυτό".

ΠΗΓΗ: Εφημερίδα ΑΥΓΗ, 15.1.2018

Phoca PDF